

műen kiderült, hogy a gyerekeknek hamis képük van az állampolgárság és a nemzeti hovatartozás viszonyáról. Nem tudom megmondani, hogy ez történelmi vagy jelenismereti kérdés-e, magánemberként és kutatóként azonban azon az állásponton vagyok, hogy a jelent meghatározó történelem folyamatosan kínál lehetőséget arra, hogy tisztázzuk például a kettős kötődésnek a történelmi meghatározottságát, és hogy akár történelmi példákon, akár a jelenhez kötődő példákon keresztül valamiféle logikai struktúrába rendezzük el ezt.

Másik példám a Kecskeméti Tanítóképző Főiskola hallgatói teljes körét, és kontrollmintaként a Kecskeméti Gépipari és Automatizációs Főiskola hallgatóit reprezentáló vizsgálaton alapul. Mint tudjuk, a tanítóképzősök kimondottan történelemből felvételiztek, de elmondhatjuk, hogy a GAMF-ra járók – zömében fiúk – sem túl régen tanultak a középiskolában történelmet, tehát relevánsnak tekinthetjük az idevonatkozó adatokat. A mostani beszélgetésben csak egy adatsort szeretnék idézni. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a jelen nagy politikai viszonyait meghatározó múltbeli eseményekkel mennyire vannak tisztában a főiskolások, és ezért azt kérdeztük tőlük, hogy tudomásuk szerint a második világháború folyamán a felsorolt országok a Szovjetunióval együtt harcoltak, avagy a Szovjetunió ellenfelei voltak-e. Tehát az Egyesült Államok a Szovjetunió szövetségese volt-e vagy az ellenfele, ugyanígy Anglia, Franciaország, Magyarország, Németország, Japán, Olaszország. A tanítóképző főiskolásoknak 26 százaléka abban a hiszemben volt, hogy Magyarország a Szovjetunió szövetségese volt, ugyanakkor 27, 16, illetve 15 százalékuk úgy tudta, hogy a második világháború során az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország a Szovjetunió ellenfelei voltak, és az a paradox helyzet állt elő, hogy az ismeretek színvonalát tekintve a műszaki főiskolára járók valamivel jobban tudták a valóságnak megfelelő viszonyokat.

Ha valamennyien elfogadjuk, hogy a jelenlegi viszonyainkat a történelem határozza meg, és máig futnak azok a kontinuitások, amelyekkel a történelem foglalkozik, tehát a jelen nem értelmezhető történelem nélkül, akkor ezek a reprezentatív vizsgálatok, amelyek ennél természetesen bőségebb anyaggal szolgálnak, arra is elgondolkoztató adalékokat tudnak hozni, hogy bizony a jelent értelmező történelmi ismeretek legalábbis kétségesek. Mert nem kérdéses, hogy nem öncélú történelmi ismeretekről volt szó egyik esetben sem.

Az az egyik álláspont, hogy válasszuk szét a diszciplinákat, és nyilván vannak olyan álláspontok is, amelyek azt mondják, hogy a történelem számtalan olyan, a máig futó szálat kínál, amelyet felfejtve történelmi formában, történelmi keretek között ugyan, de mégiscsak a jelen interpretálásához nyújtunk valamiféle segítséget.

Závodszy Géza: Természetesen lehangoló egy történelemtanár számára, amikor bizonyos fölmérések ilyen tudatlanságot árulnak el. De amikor egy-egy szociológiai fölmérést elvégzünk, számos további kérdést kell fölteni. Föl lehet tenni például azt a kérdést, hogy ha ezt a fölmérést matematikából végeztük volna, vagy az olvasási készséget vizsgáltuk volna, akkor hány százaléknyi negatív eredményt kaptunk volna. Sajnos a magyarországi oktatás, amely eredményességét tekintve a 60-as évek végén, a 70-es évek elején az élbolyban, a legelső között volt, mára lecsúszott a tízenvalahányadik helyre, tehát valóban van egy általános, noha nem drámai színvonalcsökkenés. Mindamellet az idézett tévesztések, például a Szovjetuniót és az Egyesült Államokat illetően szerintem a pártállami idők „jelenismerete” által sulykolt ellenségekép érdekes lenyomatai.